

kmetijskih, obrtnijskih ali umetnih reči, in tudi ti razstavniki dobodo premije, medalije, mašine in pohvalna pisma, ako so izvrstno bile spoznane.

Kdor hoče v to razstavo kaj poslati, mora to poprej naznaniti, in sicer zadnji čas do 15. dne prihodnjega meseca avgusta, ali naravnost razstavni odboru v Trst ali pa tržaški, kranjski, štajarski, koroški zbornici obrtnijski (Handelskammer).

Letošnja letina na Dolenskem.

V okraji Mokronoškem, Novomeškem, Kostanjeviškem in Krškem se letina kaže bolja, kakor se je vsled slabega vremena v preteklem mesecu nadjati smela.

Sená se je nakosilo obilo razun nekterih krajev, ki jih je povodinj poškodovala. Ozimina je lepa gledé na zrnje in slamo. Jari ječmen, oves in krompir obetajo dober pridelek. Le kuzuza in trta ste zaostali. Svilo-reja se je tu in tam dobro, tu in tam slabo obnesla. V nekterih krajih so se le domači rumeni kokoni lepo obnesli, japonski so šli pod zlo; v drugih je ravno nasproti. Posebno lep je pridelek gosp. Povšeta v Mirnipeči, dr. Rozine v Novem mestu — ves iz domačega rumenega semena. Kdor želi zdravega semena, dobí ga pri teh svilorejcih. Povsod pa se čuje tožba, da svilorejec, ki kaj pridelka ima, ne vé, kamo bi se obrnil s pridelkom. Naj bi sl. družba kmetijska to stvar v prevdarek vzela, ker je silno potrebno, da gospodarji ne opustijo sviloreje. Če se na Kranjskem ne dobí nobeden, ki bi nakupoval svilne kokone, naj bi se v Gorici, kjer je vsako leto svilni sejm, poiskal kak komisijonar, ki bi proti majhni proviziji to reč v svoje roke vzel. — Čbelorejna naprava pl. Langerja pri Št. Joštu se izvstno ravná; od domačih in tujih dežel je dobila naročila na kranjske čbele. — Gosp. Mah v Zlateneku ima skor poldrugi milijon svilnih gosenic Yama-ma-i v mladem hrastnem gozdu, ki kakih 10 oralov meri. Vse živijo pod milim nebom. Še le v kakih 14 dnevih se bode pa vedelo, kako se bodo obnesli. Letos je pa g. Mah dobil neko novo pleme sviloprejk, ki se s hrastovim perjem redi in se sviloprejka Perniji imenuje. Pravijo, da to novo pleme staro Yama-ma-i še veliko prekosí.

Po sporočilu viteza Gutmansthala.

Srečen začetek sviloreje.

Iz Sodražice 14. julija.

Prejel sem po c. kr. ljubljanski kmetijski družbi 2 lota jajčic celične izreje, ki ga je dobila iz gorške poskušalnice.

Ker pa je bilo tega semena za-me preveč, sem ga 1 lot oddal, in sicer pol lota v Ipavo in pol lota v Ribnico, od koder je bilo na Laško poslano. Pol lota jajčic sem dal izvaliti 7. maja, ki jih je človek pri sebi nosel; pol lota sem pa prinesel še le 27. maja v sobo, kjer se je že prva polovica krmila. Oboje gosenice so bile ves čas popolnoma zdrave; prva polovica se je začela 28. junija, druga polovica pa danes (14. julija) zapredati. Le danes se je zapazilo, da nekaj malo tistih gosenic, ki so se še le 4. dan izvalile, na zaspianosti boleha. Od vsacega dneva so se na posebno leso devale. Na 3 lesah so vse popolnoma zdrave. Vzrok tej bolehnosti utegne biti ta, da je bila noč med 12. in 13. julijem zavolj deževanja poprejšnjega dneva posebno hladna, in ti črviči, ko so še v četrtič spali, so bili najbliže pri odprtem oknu čez noč.

Okoliščine so bile letos za svilorejo pri nas posebno neugodne; od začetka je bilo pomanjkanje krme

in po tem vedno mrzlo deževno vreme. — V ribniški okolici so štirim svilorejcem, ki so od drugod jajčica dobili, vsi črviči že precej po tretjem spanji za zaspianostjo (letargijo) poginili; pri meni pa noter do danes ni bilo nobene tudi najmanjše bolezní ne pri gosenicah ne pri mešičkih zapaziti.

Ako se tudi po drugod goriško seme tako srečno obnaša, kakor pri meni, kar bi prav rad zvedel,*) morem ravno to seme vsem svilorejcem prav posebno priporočiti.

Tudi moram še hvaležno pristaviti, da me je v sadjereji, v čbelarstvu in v sviloreji posebno dobro izurjeni Sodraški učitelj g. Leopold Abram v sviloreji praktično več podučil, kakor se iz najboljših podučnih bukvic teoretično naučiti dá. J. Lesjak.

Iz Dolenskega.

Letošnja sporočila o sviloreji v „Novicah“ niso nič kaj vesela. Od mnogih krajev se slišijo tožbe zavolj neugodnega vremena, ki je črvičem škodovalo. Tem bolj toraj veselí človeka, ako sliši, da so drugi tudi neugodnemu vremenu vklub pridelali še precej in zdravih kokonov. Tako jih je naš vrli svilorejec Janez Povše v Mirni peči zopet letos cent in 10 funtov pridelal, s katerimi so kupci prav zadovoljni. Tudi tisti, ki so lani od njega semena kupili, so bili letos srečni, kakor gosp. Rus v Mirni peči in dr. Rozina v Novem mestu, in mnogi drugi vnanji, ki sporočajo, da se jim je seme dobro obneslo. Naj bi toraj naši svilorejci si pred vsem le dobrega semena preskrbeli, potem pa tudi po umniših svilorejcih črvičem streči se učili; svest sem si, da se jim bode tudi v manj ugodnih letih njih trud splačal. —

H koncu pristavim še to željo: naj bi si naše c. k. pošte tudi slovenska imena pošt v svoj „Index“ zapisale, da ne bi hodila pisma križem svetá, predno na pravi kraj pridejo. Videl sem pismo, ki je bilo na Goriškem 1. junija l. l. oddano, ki je pa na Dolensko še le 14. julija priromalo (samo zbog tega, ker je imé zadnje pošte bilo slovensko pisano). V tem pismu je nekdo pisal po 40 funtov kokonov, ker pa je pismo prepozno prišlo, se mu ni moglo več vstreči. Tako trpita kupec in prodajalec škodo!

Národno-gospodarske stvari.

Davek od hišne najemščine.**)

Ako ima hišni gospodar v svoji hiši kake prostore prazne, ki mu nobene najemščine ne donašajo, naj jih kot prazne nemudoma dotični c. kr. okrajni gospôski naznani, da se mu od taistih davek za dotični čas odpustí.

Kriva misel je to, ako kdo meni, da, ako je naznanil to od prve polovice leta, tudi veljá za drugo polovico. Od c. kr. finančnega ministerstva je določno izrečeno, da se morajo omenjena naznanila od polovice do polovice leta ponavljati, ako z davkom obloženi prostori prazni ostanejo, če se hoče odpust davka doseči.

Podučne stvari.

O jemanji nezakonskih otrok v rejo na kmete.

Iz okrožnice, ki jo je ravnokar deželni odbor kranjski poslal županom po deželi in o kateri je pre-

*) Glejte tudi zadnji list „Novic“ in prejšnji. Vred.

***) Hvala; prosimo večkrat kaj. Vred.

častito knezo-škofijstvo prosil, naj jo na znanje dá tudi vsem samostojnim duhovnijam, posnamemo sledeče vrstice:

„Ker so se pripetile deželnemu odboru neprijetne opazke, da nekteri župani in sèm ter tjà častita duhovščina zapreke stavijo temu, da bi se jemali najdenci iz najdenšnic, in vkljub pojasnjenju, ki smo jim ga poslali v okrožnici od 15. oktobra 1867. leta, št. 3283, se na deželi o tej stvari nahajajo še zmirom napačne misli, zatoraj se čuti deželni odbor primoranega, kriva mnenja o tej zadevi še enkrat v naslednjem pojasniti.

Ravnateljstvo najdenšnice sme po postavah od 16. marcija 1827. leta, št. 4893, od 31. decembra 1852 l., št. 12.989, in 31. avgusta 1861. leta le tedaj najdence dajati v rejo na kmete, ako se rednik ali rednica spričata sè spričalom svojega župana in fajmoštra, da sta zmožna in sposobna, najdenca pošteno izrejati; ako bi se pa župan ali fajmošter branila tako spričalo brez dostojnega vzroka redniku ali rednici dati, ima c. k. okrajna gospóska oblast, namesti župana in namesti fajmoštra sama za-se podpisati takov certifikat. Po tem takem tedaj ne sme ravnateljstvo najdenšnice nikoli otroka brez certifikata županovega in fajmoštrovega ali pa brez certifikata c. k. okrajne gosposke dati v rejo na kmete.

Soseske se bojé tega, da ne bi taki otroci ostali soseski, v katero pridejo v odrejo, in da bi morale one potem, ako so bolehní ali sicer nezmožni si svoj kruh služiti, skrbeti za-nje.

Ta strah je pa popolnoma prazen in neopravičen, kajti gledé na sedaj veljavno domovinsko postavo od 3. decembra 1863. leta se zarad tega, da kak najdenec (nezakonsk otrok) pride v odrejo v njen kraj, nima nobena soseska bati, da jej pozneje ostane na skrbi; kajti §. 6. domovinske postave odločno ukazuje tako-le: „Nezakonski otroci imajo pravico domovja tam, kjer je mati takrat, ko je otroka porodila, vživala domovinsko pravico“.

Če tedaj mati ni iz one soseske, v kateri je otrok v odreji, ta tudi nima ondučaj domovinske pravice.

Iz tega postavnega ozira se tedaj ni bati taci rejencev.

Pri tej priliki pa si deželni odbor ne more kaj, da ne bi dostavil prijaznega opomina, in sicer tega, naj bi prečastita duhovščina in župani ne zadrževali certifikatov (spričeval) takim rednikom ali rednicam, kateri so pošteni in pa sposobni, otroka vzeti v odrejo, kajti treba je vedeti, da taki otroci (špítalarji), dokler so v najdenšnici ter imajo dojnice (ame), ki se morajo tudi v najdenšnici vzdrževati, prizadenejo deželi veliko več stroškov. Če pa vprašate: iz ktere ga denarja se izdržuje najdenšnica? odgovoriti Vam moramo, da iz priklad na davke, ktere vsak posestnik plačuje. Ni tedaj pametno ovirati, da se taki otroci hitro ne jemljó iz najdenšnice ter dajó v cenejo odrejo na kmete.

Drugo je pa tudi to, kar nam zapoveduje kristijanska dolžnost do svojega bližnjega. Tudi nesrečni nezakonski otrok je naš bližnji; dosti nesrečen je vže, da pride po taki poti na svet; ali ubogo dete je nedolžno, in zoper kristijansko ljubezen je, ako nedolžni otrok mora trpeti, kar sta zagrešila oče in mati. Ni tedaj prav, ako nimamo usmiljenja do taci nesrečni stvari. —

To tedaj so oni važni razlogi, zakaj da deželni odbor prav živo na srce poklada vsem županijam in častiti duhovščini, naj nikar ne zadržujejo spričal takim, ki so sposobni za rednike, ker si soseska s tem, da v svoj kraj dobí rejenca, nikakor ne nalaga

dolžnosti, da bi morala skrbeti za-nj po preteklih 10 letih, ako mati iz tiste soseske ni domá“.

Socijalno-politiške razprave.

Bivša pariška komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

IV.

Socijalisti imenujejo društveni red, kakor je vladal pri starih Grkih, Rimljanih in pa v srednjem veku, „sistemo monopolizma“, to se pravi: „predpravice“ ali pa „sistemo neenakosti upravičenih“, ker vse starejše sisteme narodnega gospodarstva so osnovane na predpravica, na „gospodstvu“ in so protivnice osebne svobode. Da niso vsi razni stanovi enako opravičeni, izpeljavali so pisatelji vseh časov iz 3 vzrokov: ali iz božje naredbe, ali iz tako imenovanega prava močnejšega, ali pa iz razločka prirojenih zmožnosti.*)

Prvi vzrok je sama prosta domišljija, drugi je že protislovje sam ob sebi, kajti kjer jakost nadvladuje, tam ni ob enem mesta za pravico; tretji vzrok za razdeljevanje društva se pa že v najstarejšem veku nahaja, ker imamo robove in svobodnjake; vleče se potem to društveno razdeljenje kakor rdeča nit skoz ves srednji vek notri do današnjega dne. Socijalizem, ki se samega sebe imenuje pravo sistemo osebne enakopravnosti — „panpolizem“, kakor Marlo pravi — ne priznava pri pojedinih stanovih nobene razlike niti po božjem poklicu, niti po pravu jačega, niti v „plavi“ krvi privilegiranih od njega dni.

Socijalisti pa le vendar hvalijo vredjenje društva v stari Sparti in v Atenah, ker se je posebno za to skrbelo, da je bilo premoženje med državljani prilično enako razdeljeno. Spartanska ustava in uredjenje zemljiških odnošajev, kar je oboje Plato v svojih 2 delih „o državi“ in „o postavah“ idealiziral, ste precèj z komunistično-socijalističnimi idejami prevlečeni. Platonovi predlogi, kakor: da naj se zakon in spólno združevanje po državi vredjujeta in nadzirata, da naj se napravijo skupine iz več družin — „falansterije“, — da naj se javno in skupno obeduje in telovadi, da se ne smejo novci v notranjem okrogu države rabiti, da se mora vse zemljišče v nerazdeljive in neoddajive oddelke razdeliti, da se mora privatna in družinska lastnina prikrajšati in omejiti, da se mora vse društveno življenje po nekih modrijanih odzgor doli vladati in vredjevati — ti predlogi starega Grka se smejo po pravici imenovati vir misli, ktere se nam pred oči postavljajo skoro v vseh sedanjih komunističnih sistemah. — Socijalisti vsi poprek, posebno pa Lassalle — hvalijo to prednost v odnošajih društvenega življenja v starem času in v srednjem veku, ko še ni bilo takrat kapitala niti kapitalistov v sedanjem pomenu, da je takrat vse bogastvo skoro izključivo v velicih zemljiščih (latifundijah) obstajalo in da so tudi skoro vsi dohodki bili v podobi naravnih pridelkov, ktere je bilo treba pojesti, popiti ali sicer porabiti, ki niso, kakor dandanes denar, na poprejšnji kup navaljeni novega kupa (kapitala) naredili in tako kakor delovanjem kake mašine moči kapitalizma po svetu širili.

V tako imenovanem „novem“ času so se — to tudi socijalisti pripoznavajo — pravni nazori (Rechtsanschauungen) popolnoma preobrili. Ideja „novega“ časa je ta: da so vsi ljudje enakopravni, namreč da

*) Marlo „Sistem der Weltökonomie“ I. zvezek str. 35. Pis.